

Vem är den ekonomiske brottslingen?

En jämförelse mellan länder och brottstyper

Tage Alalehto och Daniel Larsson

Sociologiska Institutionen, Umeå universitet

Who is the economic criminal? A comparison between countries and types of crime

In white collar crime research two particularly competing definitions (Sutherland versus the Revisionists) have dominated the field during the last two decades. Sutherland's definition states that the sociodemographic profile is homogeneous (entrepreneur with high education and high or regular income), despite type of white collar crime or context. The definition given by the Revisionists states that white collar criminals' demographic profile is heterogeneous (everyone can be convicted for white collar crime). As a consequence of this divided definitional approach we have a contradictive outcome of who the white collar criminal is. Our purpose is to investigate the qualification of the two definitions by analyzing heterogeneity/homogeneity based on crime type and national context. The investigation is based on seven countries from the EES 2004 (European Social Survey). We use four types of crime. The results show a rather homogeneous demographic profile but there is also a certain substantial heterogeneity depending on kinds of crime and context. The results altogether indicate that the Revisionists' definition is more correct in its description of the white collar criminal than Sutherland's definition. The demographic profile of the white collar criminal seems to be more complex than a profile confined to just one social category would be and the contextual factor has an impact on the variety of the demographic profile. An important task for future research is to hold the door open for further demographic investigations depending on the type of crime and country that the study is based on.

”Who is the white collar criminal?” frågar sig den brittiske kriminologen Hazel Croall (1989). Det är en fråga som ligger i tiden. Croalls fråga har nämligen beröringspunkter till en uppseglade frågeställning inom kriminologin: finns det sociodemografiska skillnader mellan förövare av olika typer av brott? Det kan idag tyckas vara en naiv fråga, men svaret på frågan utgör (fortfarande) en viktig pusselbit i hur vi teoretiskt ska förstå kriminalitet och kriminella karriärer på både ett generellt (t ex utifrån life course-ansatsen) och ett konkret plan (t ex brottspreventivt, påföljdsmissigt etc) (se t ex Piquero och Benson 2004; Piquero och Weisburd 2009; Alalehto och Larsson 2011).

Croalls fråga kan som sagt tyckas naiv, men den faller tillbaka på en principiellt allvarligare fråga: Hur skall man definiera ekonomisk brottslighet? Orsaken är att definitionen påverkar utfallet av den sociodemografiska profilen, och därmed vem som på det generella planet kan sägas vara den ekonomiska brottslingen. Vid tidpunkten för Croalls fråga på 1980-talet etableras i allt väsentligt en till viss del motstridig definition av ekonomisk brottslighet mot den då sedan länge etablerade definitionen

baserad på Edwin Sutherlands arbeten. Det intressanta i sammanhanget är att de två definitionerna ger upphov till undersökningar som ger två delvis motstridiga bilder av vem den ekonomiske brottslingen är (se t ex Cressey 1953; Clinard och Yeager 1980; Daly 1989; Weisburd m.fl, 1991). Detta leder i sin tur till en diskussion om vilken definition som är den mest lämpliga att använda sig av för att mäta och ange den korrekta utbredningen av ekonomisk brottslighet (Shapiro 1990; Shover 1998; Shover och Hochstetler 2006; Shover och Cullen 2008; Benson och Simpson 2009).

Syftet med denna artikel är att undersöka de två definitionernas lämplighet utifrån empiriska utfall. Strategin för att göra detta, vilket förklaras utförligt längre fram, är att undersöka huruvida den sociodemografiska profilen hos ekobrottslingar är homogen eller heterogen baserat på en naivistisk definition som rör sig mellan Sutherlands definition och den nyetablerade definitionen. Frågan om homogenitet/heterogenitet kommer att relateras till två aspekter, som i sig själva är relativt utforskade. Den ena rör huruvida det finns sociodemografiska skillnader mellan förövare av olika ekonomiska brott och den andra huruvida det finns sociodemografiska skillnader mellan förövare av samma brott i olika länder.

Specifikt den senare aspekten har egentligen inte diskuterats inom ramen för ovanstående diskussion. Orsaken till det sistnämnda är att institutionell och kulturell kontext tagits för given då den mest inflytelserika forskningen och de mest uppmärksammade resultaten på området är knutna till en nationell kontext – USA. Men det är inte givet att den sociodemografiska profilen av ekobrottslingar som framkommit i tidigare studier baserat framförallt på USA ser likadan ut oberoende av nationell/kulturell kontext, och därmed är det inte givet att de resultat som hittills presenterats är giltiga utanför denna nationella kontext. Vi har tentativt antytt detta i en tidigare kartläggande undersökning (Alalehto och Larsson 2008).

Definitionsproblematikens relation till den sociodemografiska profilen

Edwin Sutherland (1949/1983), forskningsfältets klassiker, definierade ekonomisk brottslighet utifrån social tillhörighet – det handlar om en individ i hög och respekterad ställning som begår brott i samband med tjänsteutövning, där brott inkluderar inte bara straffrätt utan även civilrättsliga (enskilda åtal) och förvaltningsrättsliga beslut (negativa myndighetsbeslut) (Sutherland 1945)¹. Sutherlands poäng är att ekonomisk brottslighet begås av samhällseliten med den moraliska och normativa konnotationen att rättsystemet och den offentliga diskussionen bortser från denna typ av brottslighet. Därmed finns per definition en relativt given sociodemografisk profil baserat på en viss typ av social kategori, vilken skiljer sig från traditionella brottslingar. Utifrån ett empiriskt perspektiv bör således Sutherlands definition utmyнна i att den sociodemografiska profilen bland ekobrottslingar är homogen (oberoende av brottstyp och institutionell/kulturell kontext). Detta utgör vår utgångshypotes.

Just denna ”fastlåsning” till en given social kategori, som inte öppnar upp för andra

1 För en kritik av denna vida brottsdefinition se Tappan (1947).

sociala kategorier vad gäller ekonomisk brottslighet, är ett problem enligt kritiker av Sutherlands definition (Edelhertz 1983; Wheeler m.fl, 1988). Kritikerna har istället föreslagit en vad man brukar kalla för revisionistisk definition av ekonomisk brottslighet, som utgår från straffrättslig lagföringspraxis istället för social kategori. Det innebär att brottet definieras utifrån domstolsavgöranden vid ett antal lagrum som anses typiska för ekonomisk brottslighet (t ex kartellsamarbete, skattebrott, förskingring etc) vilket potentiellt öppnar upp för alla typer av sociala kategorier, och som gör den sociodemografiska frågan till en öppen empirisk fråga. Utifrån ett sociodemografiskt perspektiv blir å andra sidan kritikernas revision av definitionen enbart fruktsam om det de facto finns sociodemografiska skillnader mellan ekobrottslingar baserat på en eller annan aspekt. Om empiriska undersökningar med utgångspunkt i revisionisternas definition renderar samma sociodemografiska profil som Sutherlands fastslagna, blir definitionsfrågan i praktiken en icke-fråga (naturligtvis kan definitionsfrågan vara aktuell ur andra perspektiv än ur ett sociodemografiskt). Givet att revisionisternas definition är den mest lämpliga bör det alltså finnas en heterogenitet i den sociodemografiska profilen bland ekobrottslingar. Detta är vår mothypotes.

Även om revisionisternas definition kan sägas utgöra en utveckling av ekobrottsforskningen via försöken att undvika problemen med Sutherlands definition, bidrar den i sin tur till problem. Det mest påtagliga är att definitionen täcker in förövare som svårigen kan sägas vara ekonomiska brottslingar utifrån sin profession, dvs. förövare som inte gjort en brottslig akt på grund av sin högre sociala ställning eller utifrån affärsmässiga intressen, utan helt enkelt därför att tillfället dök upp och de "råkade" utföra t.ex. ett bedrägeri (se Geis kritik, 2007). Viktigare dock är problemet med selektionsprocessen inom rättskedjan som uppstår i och med användandet av lagföringspraxis som kriterium för definitionen. Det är trots allt i princip endast de som blir tagna med handen i syltburken eller de som inte är tillräckligt resursstarka i juridisk bemärkelse som blir föremål för en fällande dom (Korsell 2003). Till exempel fann Daly (1989) utifrån revisionisternas definition att upp till en tredjedel av de lagförda ekobrottslingarna var arbetslösa vid det tillfälle när brottet begicks. Denna selektionsproblematik innebär att nyttan med begreppet ekonomisk brottslighet riskerar att undergrävas (se även Shover och Cullens (2008) kritik). Vi återkommer till vikten av denna selektionsproblematik.

I denna artikel kommer vi att undersöka de två ställda hypoteserna. För att göra detta på bästa möjliga sätt är det viktigt att försöka undvika dels den bias som följer av att man väljer en viss social kategori som förövare, dels den bias som följer av selektionsprocessens verkan att mäta förövarens demografi vid lagföring. Det gäller att öppna upp för alla sociala kategorier utan undantag liksom att öppna upp för alla positioner oavsett var individen befinner sig i rättskedjan (oanmäld brottslighet, anmäld brottslighet, misstänkt brottslighet, lagförd brottslighet, etc.).

En sådan ansats tror vi oss ha funnit i den naivistiska definition av ekonomisk brottslighet som återfinns i European Social Survey från 2004 (presenteras nedan), vilken rör sig mellan Sutherlands och revisionisternas definitioner, eftersom det är respondenterna själva som värderar huruvida denne utfört ett ekonomiskt brott eller

inte. Det finns naturligtvis en betydande svaghet i att fråga folk i allmänhet om de begått ett visst brott eller inte – det är just därför vi betecknar den som naivistisk – beroende på att det allmänna rättsmedvetandet inte alltid överensstämmer med vad som anses vara ett brott i legalistisk och teknisk mening.² Under alla omständigheter öppnar denna ansats upp för alla sociala kategorier och rättskedjepositioner. Den metod som ska användas för att testa hypoteserna är att använda statistik över brottslighet baserat på den naivistiska definitionen för att undersöka huruvida det finns en sociodemografisk heterogenitet/homogenitet dels baserat på brottstyp, dels baserat på nationell/kulturell kontext via länderjämförelser. Finns det en homogenitet i dessa två fall som vetter åt Sutherlands fastställda sociala kategori kan vi dra slutsatsen att revisionen av definitionen föreslagen av Sutherlands kritiker inte har bäring i ett sociodemografiskt perspektiv. Om vi å andra sidan finner heterogenitet kan vi dra slutsatsen att det finns bäring i både den kritik som förts fram mot Sutherland definition och den revision av definitionen som gjorts.

Tidigare forskning

Vad gäller den ekonomiske brottslingens sociodemografiska profil finns en rad etnografiska fallstudier (se bl a Kinberg och Reimer 1942; Spencer 1965; Benson och Walker 1988; Croall 1989; Benson och Moore 1992; Terpsta m.fl, 1993; Shover 1998; Alalehto 2000; Farrell och Healy 2000; Benson 2002; Walters och Geyer 2004; Holtfreter m.fl, 2005). Även om dessa studier gett en generell bild av den ekonomiske brottslingen är det en påtagligt splittrad bild som framträder. Dessutom dras dessa studier med generaliseringsproblem. Det finns vidare ett antal kvantitativa studier (Weisburd, Wheeler, Waring 1991; Weisburd och Waring 2001; Forst och Rhodes u.å; Lewis 2002; Ring 2003; Alalehto och Larsson 2011b). Dessa studier är visserligen av sådan karaktär att generaliseringar möjliggörs, men dras å andra sidan med det selektionsproblem i rättskedjan som diskuterats angående revisionisternas definition, eftersom studierna bygger på dömda ekobrottslingar. Trots detta finner dessa senare studier i princip samma sociodemografiska profil som fallstudierna.

Den samlade sociodemografiska bild som träder fram ur ovanstående studier visar att det i minst 80 procent av fallen är en man och med en medelålder kring drygt 40 år – därav skriver vi i fortsättningen 'han'. Han tillhör i regel inte någon etnisk minoritetsgrupp; hans familjeförhållanden kännetecknas av att han lever i stabila äktenskapliga förhållanden före, under och efter fällande dom. Den ekonomiske brottslingen har i regel en regelbunden och stabil inkomst, och har antingen eget företag eller en anställning i ett typiskt medelklassyrke. Han uppvisar i regel ingen eller liten arbetslöshetsfrekvens, och hans utbildningsnivå varierar från att vara högre utbildad

² Det här gäller inte minst ekonomisk brottslighet där flertalet lagrum är så kallade mala prohibita, dvs handlingar som uppfattas som tekniska lagbrott men äger avsaknad av ett moraliskt avståndstagande. I motsats till lagrum som utgör så kallade mala in se, dvs handlingar som av moraliska skäl är förkastliga, t ex pedofili, misshandel, våldtäkt, etc.

till liknande utbildningsnivå som den genomsnittliga populationen beroende på vilken typ av ekobrott som denne har gjort.

I likhet med den genomsnittliga populationen har han inga signifikanta anpassnings- eller inlärningsproblem under sin skoltid. Hans religionsutövande är väsentligt lägre än hos genomsnittet i befolkningen. Han är i regel väl etablerad i så måtto att han i större utsträckning äger sin bostad än flertalet.

Vidare finns det forskning som undersökt skillnader i sociodemografisk profil beroende på typ av ekobrott. Till exempel har ekobrottslingar som blivit fällda för kartellsamarbete i regel ingen tidigare lagföring, vilket i princip varannan som blivit dömd för kreditbedrägerier har. Även finansiella tillgångar varierar beroende på brottstyp. Kartellbrottslingar har generellt en hyfsad god förmögenhet, medan förskingrare i större utsträckning saknar egna finansiella tillgångar (Weisburd m.fl, 2001; Benson 2002). Det skall dock sägas att dessa studier dras med selektionsproblematiken.

När det gäller nationella/kulturella kontexters betydelse har detta inte undersökts eller ens belysts i någon större utsträckning (för undantag se Alalehto och Larsson 2008; Karstedt och Farrall 2006). Detta kan tyckas märkligt, men har sin grund i dels att amerikansk forskning dominerat fältet dels att det finns uppenbara svårigheter baserat på att länder har olika lagrum och administrativa rutiner. Det är helt enkelt svårt att med brottsdata jämföra lika med lika. Denna brist i forskningen innebär att det principiellt föreligger risk för etnocentricitet, vilket kan utgöra en kunskapsbrist eftersom det är möjligt att det finns skillnader i demografisk struktur som inte bara beror på brottstyp utan beror på kulturell och nationell kontext. Här finns med andra ord behov av vidare forskning. Och på samma sätt, vill vi hävda, som det kan det råda homogenitet på individnivå utifrån Sutherlands definition och heterogenitet på individnivå utifrån revisionisternas definition, kan det även råda homogenitet eller heterogenitet på den kontextuella nivån. Därmed blir den definitionsproblematik som gäller individer även gällande för kontexter.

Givet de olika formerna av problem som beskrivits ovan är det påtagligt hur osäker vår kunskap är om den sociodemografiska strukturen av olika former av ekonomisk brottslighet. I denna artikel kommer vi dock att kunna tillföra agendan dels ökad reliabilitet i förhållande till de studier som är heltäckande men som utgått från officiella brottsregister med medföljande selektionsproblem, dels komma längre än fallstudiens begränsade illustrerande karaktär. Dessutom kommer vi att kunna undersöka skillnader mellan olika länder. Nyckeln till detta är att vi använder European Social Survey (ESS), en stor databas som innehåller information om individers demografiska status samt självrapporterad ekonomisk brottslighet³, och som också innehåller ett stort antal länder. Vi menar att detta dataset täcker in frågornas komplexitet, där vi åtminstone tentativt kan ge ett svar på om förövkategorierna skiljer sig åt demografiskt, och utifrån det demografiska svaret diskutera vilken av de två definitionerna som är mest

3 Detta innebär inte att ESS fångar in alla som begår ekonomiska brott, men betydligt fler än vad det officiella brottsregistret gör.

lämplig ifråga om att mäta rätt fenomen och därmed förstå fenomenets utbredning.

Data och operationalisering

Data som använts i artikeln kommer från European Social Survey runda 2, insamlat 2004 (ESS 2004). Ursprungsmaterialet består av 26 europeiska länder, men för att öka tolkningsbarheten har vi valt ut sju länder som representerar olika regimer, utifrån Esping-Andersens (1990) regimtypologi, med en övervikt på socialdemokratiska och konservativa länder. Dessa länder är Österrike, Tyskland, Danmark, Spanien, Storbritannien, Ungern och Sverige. Givet att utgångspunkten är att undersöka huruvida det finns skillnader över huvudtaget, och inte vad eventuella skillnader beror på, är valet av dessa länder tillräckligt. Genom att undersöka ekonomisk brottslighet i dessa sju länder kommer vi att kunna fånga upp huruvida nationella/kulturella kontexter har någon betydelse vad gäller den sociodemografiska profilen.

De beroende variablerna består av fyra kategorier av brottslighet: skattebrott, försäkringsbedrägeri, muta och socialförsäkringsbedrägeri. Frågan som ställts till respondenterna lyder: *how often, if ever, have you done each of these things in the last five years? ... paid cash with no receipt so as to avoid paying VAT or other taxes? ... made an exaggerated or false insurance claim? ... offered a favour or bribe to public official in return for their services? ... over-claimed or falsely claimed benefits such as social security or other benefits?* Svarsalternativen var never, once, twice, 3 or 4 times, och 5 times or more. Det kan givetvis argumenteras att fyra typer av brott är för lite för att fånga den ekonomiska brottsligheten. Men givet att syftet är att undersöka skillnader mellan brottstyper räcker dessa fyra brott för att finna indikation på huruvida den sociodemografiska profilen är homogent eller heterogent relaterad till olika brottstyper. Det kan vidare argumenteras kring huruvida socialförsäkringsbedrägeri är ett ekonomiskt brott, vilket vi menar att det inte är. Socialförsäkringsbrott har vi tagit med som ett referensbrott till övriga brottstyper.⁴

Eftersom det är relativt få som svarat att de begått vissa av brottstyperna och för att underlätta framställningen har vi dikotomiserat variablerna så att de mäter huruvida respondenterna överhuvudtaget begått brott eller inte de senaste fem åren. Studien kommer alltså att belysa förövare sett över en femårsperiod, vilket på intet sätt utgör något problem vad gäller att undersöka huruvida det finns sociodemografiska skillnader mellan förövare beroende på typ av ekonomiskt brott eller land. Brottsligheten är

⁴ Bakgrunden till denna distinktion är hämtad från den anglosaxiska diskussionen om skillnaden mellan "white collar crime" och "economic crime". Economic crime syftar på ett brott som utförs av för det mesta ett trängande ekonomiskt skäl, t ex bedrägeri, rån, inbrott, stöld. Brottet är i det närmaste direkt relaterad till förövarens egen konsumtion, och inte som i white collar crime relaterad till investering, placering eller ackumulering för någon annans räkning eller för ett företag. Economic crime är dessutom, i motsats till white collar crime, starkt relaterad till en ekonomiskt marginell position kännetecknad av politiskt missnöje och vissa anti-sociala beteendestörningar. Begreppet economic crime har framför allt i England använts av Left Realist kriminologer (Davies 2003).

så att säga likvärdigt oberoende av det artikeln ämnar undersöka.

Med utgångspunkt i den tidigare forskningen om den ekonomiske brottslingens demografiska profil kommer följande oberoende variabler användas: kön, civilstatus, klass, utbildningsnivå, arbetslöshetserfarenhet, minoritetstillhörighet, grad av religiositet, ålder och hushållsinkomst. Det vi inte kan mäta med detta datamaterial, och som varit i visst fokus i tidigare forskning, är huruvida förövaren tidigare blivit lagförd och om förövaren haft signifikanta inlärningsproblem i skolan (se Weisburd m.fl, 1991; 2001; Benson 2002).

Konstruktionen av en del av variablerna är i behov av precisering. Civilstatus mäts i första hand huruvida respondenterna är gifta eller samboende. För att tydligare mäta av äktenskaplig stabilitet har vi också undersökt om respondenterna genomgått skilsmässa. Klassvariabeln grundar sig på SCB:s SEI-kod (se SOS 1995 för mer information), men är av enklast möjliga form. Vi har helt enkelt skiljt mellan arbetarklass, tjänstemän och företagare. Utbildningsnivå är en vanskelig variabel eftersom utbildningssystemen skiljer sig åt mellan olika länder och över tid i ett och samma land. För att få någon som helst jämförbarhet har vi använt oss av ISCED-indelningen. Den variabel som finns i ESS skiljer mellan fem olika nivåer. För att få en jämförelse med hur de olika nivåerna relaterar till det svenska utbildningssystemet har vi undersökt på vilket sätt ISCED i ESS överlappar med den utbildningsvariabel som använts i Sverige. Det resultat man då får är följande:

ISCED 1: hoppat av grundskolan (gamla grundskolan)

ISCED 2: grundskola/folkskola, högstadiet, även gamla grundskolan samt 2-årigt gymnasium

ISCED 3: 3–4 årigt gymnasium, yrkesinriktade gymnasiet före 1992, teoretiska gymnasiet efter 1992, universitetsutbildning utan examen.

ISCED 4: saknas i Sverige.

ISCED 5–6: universitetsutbildning kortare än tre år, med examen och universitetsutbildning på tre eller fler år, med examen

Med arbetslöshetserfarenhet avses om respondenten varit arbetslös längre än tre månader de senaste fem åren. Graden av religiositet utgår från frågan *regardless of whether you belong to a particular religion, how religious would you say you are?* Svarsalternativen sträcker sig från 0 *not at all religious* till 10 *very religious*. Eftersom den ekonomiske brottslingen enligt litteraturen (Alalehto och Larsson 2008) ska vara mindre religiös än snittet har vi kodat de som har ett lägre värde än medianen som mindre religiös än snittet. Snittet i varje lands median har använts som utgångspunkt för huruvida individerna är mer eller mindre religiösa än snittet i befolkningen. Eftersom variabeln består av kategorier är det inte givet att de som har kodats som mindre re-

ligiösa än snittet består av något mindre än hälften av respondenterna. I de flesta fall utgör dessa respondenter betydligt färre än hälften eftersom en relativt stor del av respondenterna hamnar i mediankategorin. Detta är olyckligt, men det är å andra sidan svårt att dela upp variabeln på annat sätt för att få ett mer tillförlitligt resultat än det som är för handen. Trots allt är det endast de respondenter som svarat ett steg under medianen som kan sägas vara mindre religiösa än snittet, oavsett detta svarsstegs andel av populationen.

Data om minoritetstillhörighet baseras på en självrapporteringsfråga som lyder *Do you belong to a minority ethnic group in [country]?* Vad gäller inkomst baseras sig även denna variabel på kategorier och inte på vilken inkomst respondenterna har. Kategorierna hänvisar till månadsinkomst och är följande: mindre än 150 euro, 150 till 299 euro, 300 till 399 euro, 500 till 999 euro, 1000 till 1499 euro, 1500 till 1999 euro, 2000 till 2499 euro, 2500 till 2999 euro, 3000 till 4999 euro, 5000 till 7499 euro, 7500 till 9999 euro och 10 000 eller mer euro. Intervallerna i kategorierna skiljer sig åt vilket utgör en begränsning. Men å andra sidan är vi endast intresserad av huruvida ekonomiska brottslingar har högre inkomst än andra. Liksom för religionsutövandet har vi utgått från medianvärdet i respektive land. Även om variabeln är trubbig kan detta urskiljas på ett acceptabelt sätt.

Resultat

I tabell 1 redovisas andelen i de olika sociodemografiska kategorierna som begått något av de fyra brottstyperna. Det finns till att börja med slående skillnader i frekvens. Ungefär 27 procent har uppgett att de begått skattebrott någon gång de senaste 5 åren och ungefär 3 procent att de begått försäkringsbedrägeri, medan endast 1 procent uppgett att de begått mutbrott och 1,6 procent socialförsäkringsbrott. Skattebrott är med andra ord ett mängdbrott, vilket inte t.ex. socialförsäkringsbrott är. Detta är anmärkningsvärt inte minst med tanke på att det funnits ett betydligt större fokus på att bekämpa socialförsäkringsbedrägeri än skattebrottslighet (se t ex Lundström 2012).

Vad gäller de sociodemografiska kategorierna finns heterogenitet med undantag för kön, där män är överrepresenterade, de begår huvuddelen av samtliga brott, och social klass där företagare tenderar att begå de fyra olika brotten oftare än andra. Dessa resultat överensstämmer vidare med tidigare forskning som visat att den ekonomiske brottslingen i huvudsak är en man och att egenföretagare är överrepresenterade. Gifta tenderar att begå fler skattebrott än ogifta, medan ogifta tenderar att begå fler försäkrings- och socialbedrägerier än gifta. Ingen signifikant skillnad mellan gifta och ogifta råder gällande muta. Vidare har genomgången skilsmässa enbart betydelse för socialförsäkringsbrott.

Tabell 1: Andel och fördelning av ekonomisk brottslighet i procent.

	Skattebrott	Försäkrings- bedrägeri	Muta	Socialförsäkrings- bedrägeri
Alla	26,9	3,3	1,0	1,6
Ålder Median	44	38	44	33
Kön				
Man	32,9*	4,2*	1,4*	2,1*
Kvinna	21,3	2,5	0,7	1,1
n	4977	625	193	294
Civilstatus				
Gift/samboende	29,9*	2,9	1,0	1,0
Ej gift/samboende	23,3	3,8*	1,0	2,2*
n	4952	622	189	292
Genomgått skilsmässa	28,0	3,5	1,3	2,3*
Ej genomgått skilsmässa	26,8	3,3	1,0	1,5
n	4953	622	190	293
Klass				
Arbetare	25,3	3,2	1,2	2,0
Tjänsteman	28,7	3,4	0,7	1,1
Företagare	38,2*	5,1*	1,2*	2,1*
n	4516	566	153	240
Utbildningsnivå				
ISCED 0-1	18,4	1,7	0,9	1,5
ISCED 2	21,2	2,8	1,0	1,7
ISCED 3	29,1	4,1	1,4*	1,4
ISCED 4	35,7*	3,3	0,6	1,6
ISCED 5-6	34,5	3,9*	0,7	1,6
Övrigt	22,5	1,8	0	0,4
n	4956	622	187	287
Arbetslöshetserfarenhet				
Ja	28,6	3,8	1,4	2,8*
Nej	31,2	3,3	1,0	1,5
n	1448	175	60	106
Inkomst				
Lika/lägre än medel	22,1	2,4	1,0	1,7
Högre än medel	33,2*	4,2*	1,0	1,6
n	3873	473	141	226
Minoritetsgrupp				
Ja	21,6	1,7	1,0	3,1*
Nej	27,2*	3,4*	1,0	1,5
n	4948	623	188	292
Religiositet				
Mindre än medel	28,5*	4,2*	1,0	2,1*
Som medel eller mer	25,9	2,6	1,0	1,2
n	4952	618	192	294

Notera: *p < 0.05 Källa: ESS, egna beräkningar.

Sammantaget kan man utifrån de resultat som presenteras säga att tidigare forskning bekräftas gällande skattebrottslingar, men inte gällande försäkringsbedrägeri, muta och socialförsäkringsbedrägeri, och därmed finns en heterogenitet vilket ligger i linje med revisionisternas argument. Utbildning varierar mellan ISCED 4 för skattebrott, ISCED 5–6 för försäkringsbrott och ISCED 3 för mutbrott. Utbildning verkar inte ha någon betydelse gällande socialförsäkringsbedrägeri. Dock ska här nämnas att utbildningsvariabeln är vansklig dels för att flera länder är inblandade i analysen, vilka har olika utbildningssystem, dels att utbildningens betydelse har förändrats över tid. I relation till litteraturen, som generellt målar upp en bild av att den ekonomiske brottslingen har högre utbildning generellt, så gäller detta för försäkringsbrott, eventuellt för skattebrott men inte för mutbrott.

När det gäller arbetslöshetsferarenhet är det enbart gällande socialförsäkringsbedrägeri där detta verkar vara av betydelse. I övrigt är resultaten inte statistiskt signifikanta. I den tidigare forskningen har det visats att ekonomiska brottslingar har lägre arbetslöshetsferarenhet än snittet. Detta kan alltså inte bekräftas i denna analys, vilket även det talar för revisionisternas definition.

Inkomst har betydelse så till vida att skattebrott och försäkringsbedrägeri tenderar att begås av personer med högre inkomst än medianen, medan inkomst inte visar signifikant betydelse gällande muta och socialförsäkringsbedrägeri. Den tidigare forskningen har indikerat att ekonomiska brottslingar ska ha högre inkomster än befolkningen generellt, vilket stämmer vad gäller skattebrott och försäkringsbedrägeri, men inte muta (och socialförsäkringsbedrägeri). Återigen vill vi uppmana till försiktighet i tolkningen då variabeln är så pass vansklig, men resultaten indikerar återigen att det finns viss heterogenitet. De flesta som begår skattebrott och mutbrott tillhör den etniska majoritetsgruppen i respektive land, medan etniska minoritetsgrupper är överrepresenterade gällande socialförsäkringsbrott. Inga signifikanta resultat finns angående muta.

Vidare kan ses att skattebrott, försäkringsbedrägeri samt socialförsäkringsbedrägeri begås av personer som är mindre religiösa än snittet, medan inga signifikanta skillnader kunde hittas gällande mutbrott. Även här bekräftas resultaten från den tidigare forskningen, där den ekonomiske brottslingen tenderat vara mindre religiös än befolkningssnittet, för skattebrott, försäkringsbedrägeri och socialförsäkringsbedrägeri – men inte gällande mutbrott, vilket återigen indikerar heterogenitet.

Sammanfattningsvis visar resultaten att den bild som målats upp i tidigare forskning stämmer ganska väl när det gäller skattebrottslighet och försäkringsbedrägeri. Undantag utgörs av familjestabilitet, där försäkringsbedrägeri är överrepresenterat bland personer med instabila familjeförhållanden. Dock bryter mutbrott och socialförsäkringsbrott generellt med det mönster som målats upp i tidigare forskning. Att socialförsäkringsbrott bryter mönstret är knappast förvånande då brottet inte enkelt kan definieras som ett ekonomiskt brott och ska ses som ett referensbrott till de övriga brottstyperna. Att mönstret bryts gällande mutbrott är mer problematiskt för hypotesen om homogenitet i den sociodemografiska profilen. Mutbrott måste trots allt definieras som ett ekonomiskt brott (Wheeler m.fl, 1988; Weisburd m.fl, 2001).

Generellt finns två delvis motstridiga slutsatser man kan dra av de resultat vi fått fram. Den ena slutsatsen är att så långt håller de resultat som framkommit relativt tidigare forskning om en demografisk distinktion mellan ekobrottslingar och traditionella brottslingar. Orsaken till att mutbrott (och socialförsäkringsbrott) bryter mönstret härvidlag beror i sådana fall på att dessa brott utförs av individer med lägre social ställning där brottet definieras som antingen en hybrid mellan traditionellt brott och ekonomiskt brott eller som ett rent traditionellt brott. Denna distinktion talar då för Sutherlands definition. Den andra slutsatsen man kan dra är att det finns skillnader mellan olika brottstyper och att det således inte finns en sociodemografisk profil utan flera, genom att inkludera muta som ett ekonomiskt brott, vilket tyder på att man ligger närmare revisionisternas definition.

Tabell 2: Sannolikhetsberäkningar efter brottstyp i procent.

	Skattebrott	Försäkringsbedrägeri	Muta	Socialförsäkringsbedrägeri
Högriskgrupp	57,6	8,9	1,7	3,3
Lågriskgrupp	11,3	2,9	0,6	5,0

Uträkning av sannolikhet har gjorts utifrån $P1 = \frac{e^{L1}}{1+e^{L1}}$ där P1 är sannolikheten att ha värdet 1 på den beroende variabeln.

Eftersom det inte finns företagare i det ungerska materialet har tjänstemän och inte företagare utgjort del i högriskgrupp.

Högriskgrupp: man, gift, ej skilsmäsoerfarenhet, företagare, EDUC 5–6, har ingen arbetslöshetsferarenhet, högre inkomst än snittet, mindre religiös än snittet, tillhör ej minoritetsgrupp i samhället.

Lågriskgrupp: kvinna, ej gift, har skilsmäsoerfarenhet, arbetare, EDUC 1, har arbetslöshetsferarenhet, har lika eller lägre inkomst än snittet, är lika eller mer religiös än snittet, tillhör minoritetsgrupp.

Källa: ESS, egna beräkningar.

För att kunna analysera ovanstående delvis motsägelsefulla resultat djupare beräknade vi sannolikheter baserat på gruppering som enligt tidigare forskning karaktäriserar den sociodemografiska profilen över ekobrottslingar för vart och ett av brottet. Vi jämförde också denna grupp med dess motsats. Högriskgruppen har betydligt större sannolikhet att begå de tre ekonomiska brotten (skattebrott, försäkringsbedrägeri och muta) än lågriskgruppen, medan förhållandet är tvärtom när det gäller socialförsäkringsbedrägeri. Detta bekräftar att socialförsäkringsbedrägeri ska ses som referensbrott i sammanhanget, och inte muta. Dock skiftar skillnaderna mellan högriskgrupp och lågriskgrupp mellan brottstyperna. Det är drygt fem gånger större sannolikhet att högriskgruppen ska begå skattebrott än lågriskgruppen, medan motsvarande kvot är drygt 3 gånger gällande försäkringsbrott och ungefär 2,8 gällande muta. Dessa siffror

indikerar att sociodemografisk profil spelar olika stor roll, dvs. korrelerar olika, beroende på brott, vilket också tyder på att ekobrottslighet i sociodemografiska termer måste ses som heterogen.

Tabell 3: Länderjämförelse skattebrott

	Österrike	Tyskland	Danmark	Spanien	Storbritannien	Ungern	Sverige
Ålder median	43	44	45	41	44	42	46
Kön							
Man	31,0*	32,8*	44,4*	33,7*	26,3*	32,4*	39,9*
Kvinna	24,6	23,0	28,1	24,5	12,4	23,0	20,4
n	582	1477	517	469	356	399	582
Civilstatus							
Gift/samboende	28,3	30,3*	40,6*	31,4*	21,9*	29,1	32,6
Ej gift/samboende	26,7	24,3	30,2	25,8	16,2	27,0	28,5
n	578	1466	516	465	355	400	582
Genomgått skilsmässa	32,3	29,0	37,2	31,8	22,3	26,9	36,7*
Ej genomgått skilsmässa	27,2	27,5	35,8	29,0	18,7	27,0	29,3
n	578	1467	516	466	355	399	582
Klass							
Arbetare	22,6	26,5	33,8	27,4	16,8	25,5	29,5
Tjänsteman	30,7	29,9	37,2	35,0*	18,9	29,9	30,0
Företagare	38,5*	40,7*	46,7*	33,7	34,3*	-	44,9*
n	517	1316	510	365	341	367	574
Utbildningsnivå							
ISCED 0-1	8,1	15,7	18,2	24,8	14,0	1,7	20,3
ISCED 2	19,2	15,6	19,6	28,5	19,9	15,1	28,3
ISCED 3	30,1	28,2	40,8	29,4	18,3	29,8	34,0
ISCED 4	35,5	34,2	-	40,4*	-	27,4	-
ISCED 5-6	39,3*	37,0*	41,3*	35,0	25,6*	36,0*	34,9*
n	583	1473	517	462	330	399	580
Arbetslösheterfarenhet							
Ja	27,7	28,7	32,6	30,6	22,5	36,6	29,9
Nej	29,6	28,9	38,9	38,7	22,4	35,7	33,1
n	120	372	152	168	98	114	147
Inkomst							
Lika/lägre än medel	26,0	24,2	32,0	30,0	13,4	17,1	24,1
Högre än medel	32,9*	34,9*	45,1*	35,6	26,7*	35,5*	39,4*
n	346	1095	483	332	295	341	560
Minoritetsgrupp							
Ja	15,9	27,1	18,5	21,3	19,9	27,1	23,8
Nej	28,1*	27,8	36,2	29,5	19,0	27,3	30,4
n	574	1458	516	468	354	376	582
Religiositet							
Mindre än medel	31,2*	27,9	42,0*	32,7*	23,2*	29,7*	33,7*
Som medel eller mer	25,9	27,5	30,6	26,4	15,0	23,8	28,1
n	580	1466	517	466	354	395	582

Notera: Det finns inga företagare i den ungerska materialet.

*p < 0.05

Källa: ESS, egna beräkningar.

I tabell 3 presenteras data angående den sociodemografiska profilen över skattebrottslingar i de olika länderna. Det är ganska påfallande hur pass lika den sociodemografiska profilen trots allt är mellan länderna. Andelen av männen som begår skattebrott är signifikant större än andelen kvinnor, företagare och tjänstemän begår oftare skattebrott än arbetarklass (undantag Ungern där företagare inte finns med i datamaterialet), skattebrottslingar har generell hög utbildning, högre inkomst än medel och är mindre religiösa än befolkningssnittet (med undantag för Tyskland där resultaten inte är statistiskt signifikanta). Men det finns en del parametrar där det faktiskt finns skillnader. Skattebrottslingar har mer stabila familjeförhållanden än befolkningssnittet i Tyskland, Danmark och Spanien – men inte i de övriga länderna. I Sverige antyder resultaten tvärtom att skattebrottslingar har (haft) mindre stabila familjeförhållanden än befolkningssnittet då skilsmässor är vanligare bland skattebrottslingar i Sverige. Vidare verkar skattebrottslingar i Österrike, Danmark, Spanien och Sverige tillhöra den etniska majoritetsgruppen, medan det inte finns någon skillnad gällande etnisk tillhörighet i de övriga länderna.

Tabell 4: Sannolikhetsberäkningar att begå skattebrott efter land i procent

	Österrike	Tyskland	Danmark	Spanien	Storbritannien	Ungern	Sverige
Högriskgrupp	55,2	56,9	58,9	47,4	54,7	42,9	62,0
Lågriskgrupp	4,6	16,6	7,4	28,6	12,5	0,3	9,7

Notera: * $p < 0.05$

Uträkning av sannolikhet har gjorts utifrån $P1 = \frac{e^{L1}}{1 + e^{L1}}$ där P1 är sannolikheten att ha värdet 1 på den beroende variabeln.

Eftersom det inte finns företagare i det ungerska materialet har tjänstemän och inte företagare utgjort del i högriskgrupp.

Högriskgrupp: man, gift, ej skilsmäsoerfarenhet, företagare, EDUC 5–6, har ingen arbetslösheterfarenhet, högre inkomst än snittet, mindre religiös än snittet, tillhör ej minoritetsgrupp i samhället.

Lågriskgrupp: kvinna, ej gift, har skilsmäsoerfarenhet, arbetare, EDUC 1, har arbetslösheterfarenhet, har lika eller lägre inkomst än snittet, är lika eller mer religiös än snittet, tillhör minoritetsgrupp.

Källa: ESS, egna beräkningar.

Även här har vi räknat ut sannolikheter att begå brott baserat på högriskgrupp och lågriskgrupp, och även här kan vi se att sociodemografisk profil spelar olika mycket roll i olika länder (nationella kontexter). Sannolikheten att begå brott bland högriskgruppen är högst i Sverige följt av Danmark, två högskatteländer, och lägst i Ungern. Skillnaden mellan högriskgrupp och lågriskgrupp är dock störst i Ungern, hela 143 gånger större sannolikhet för högriskgruppen att begå skattebrott. Men detta beror främst på att lågriskgruppen i princip inte har någon sannolikhet alls att begå detta brott. I övrigt är skillnaderna störst i Österrike (12 ggr), Danmark (ungefär 8 ggr.) och Sverige (ungefär 7 ggr.) och lägst i Spanien där det endast skiljer 1,66 ggr. Detta pekar sammantaget på att korrelationen mellan skattebrott och sociodemografisk profil skiljer sig åt beroende på nationell kontext – det vill säga att det finns en betydande heterogenitet vilket återigen ger stöd åt revisionisternas definition.

Diskussion

Man kan utan förbehåll konstatera att ekonomisk brottslighet som brottsform uppvisar sociodemografisk heterogenitet, vilket på ett övergripande plan talar för revisionisternas definition. Det råder sociodemografiska skillnader mellan de tre ekonomiska brott som vi undersöker, och det råder sociodemografiska skillnader mellan de länder där vi utgår från ett likvärdigt brott. Vår undersökning är totalt begränsad till tre ekonomiska brott, vilket långt ifrån fångar upp alla typer av lagrum som brukar räknas till ekonomisk brottslighet (t ex kartellsamverkan, marknadsmissbruk, trolöshet mot huvudman, mannåmån, förskingring, svindleri, etc). Det gör vår undersökning begränsad, vilket naturligtvis är ett problem om man försöker besvara en fråga av generell natur. Men trots detta visar våra resultat att det råder sociodemografiska skillnader enbart mellan dessa tre brott. Det andra problemet, dock inte lika allvarligt som det föregående, är vår avgränsning till sju länder, baserad på ett urval från 26 länder och klustrade utifrån Esping-Andersens regimmodell. Urvalet av de sju länderna kan självfallet diskuteras, men det finns representanter för de tre välfärdsregimerna som Esping-Andersen typologiserar i sin studie vilket också är allmänt accepterat. Vidare tar vi hänsyn till den breddade diskussion som förts om Medelhavsländerna (se t ex Ferrera 1996) och Östeuropa (se t ex Tausz 2009) eftersom även dessa kluster av länder är representerade.

När det gäller urvalet av de sammanlagt fyra brotten är det inget som vi har kunnat påverka, mer än att vi kunde ha avgränsat oss till färre brott, utifrån ESS-enkätens utformning. Det är dock ingen tvekan om att moms- och skattebrott överlag, liksom försäkringsbedrägeri och muta är att räkna som ekonomisk brottslighet. De allra flesta undersökningar i agendan brukar i regel räkna upp dessa brott som former för ekonomisk brottslighet. Däremot är socialförsäkringsbedrägeri inte att betrakta som ett ekobrott, i och med att det sällan är kopplat till individens affärsverksamhet eller affärsverksamheten i sig utan till andra materiella villkor.

Om vi börjar med de demografiska skillnaderna mellan de fyra brotten, så pekar de flesta ingående variablerna på att vi i huvudsak har en skillnad mellan förövarens

sociodemografi när det gäller socialförsäkringsbedrägeri å ena sidan och skattebrott, försäkringsbedrägeri och till viss del även mutan å andra sidan (tabell 1). Det gäller högre utbildning, högre inkomst, utbildning i allmänhet och till viss del även skilsmässa som kännetecknar mutaren och försäkringsbedragaren. Detta i motsats till socialförsäkringsbedragaren som kännetecknas av en längre arbetslöshetshistorik och minoritetsställning. Just dessa två senare utfall tyder på att socialförsäkringsbedragaren har mer gemensamt med en traditionell brottsling än en ekonomisk brottsling. Det tillkommer att socialförsäkringsbedragaren har lägre utbildning, lägre inkomst men ungefär likvärdig skilsmässofrekvens som försäkringsbedragare och mutare.

Sett till artikelns syfte att diskutera de två delvis motstridiga definitionerna av ekonomisk brottslighet och dess implikationer för beskrivningen av vem den ekonomiske brottslingen är, pekar ovanstående utfall på ett övergripande stöd för Sutherlands definition (se ovan), utan att för den skull avvisa revisionisternas definition. Skattebrott och försäkringsbedrägeri utförs av individer med en högre social ställning än den genomsnittliga populationen. Däremot socialförsäkringsbedrägeri (som referensbrott till traditionell brottslighet) utförs av individer som ligger på populationens genomsnitt i nästan alla ingående variabler, förutom religiositet, och dessutom präglas denna förövare i likhet med traditionella brottslingar i större utsträckning av lång arbetslöshet och av att tillhöra en minoritet än populationen i genomsnitt (tabell 2). Det finns här en sociodemografisk skillnad och det är denna skillnad som Sutherland (1983) påpekade vara av väsentligt värde för att förstå de materiella villkoren bakom ekonomisk brottslighet. Det är lite mer oklart om revisionisternas definition innefattar denna distinktion mellan ekobrottslingar och traditionella brottslingar (se Daly 1989), som vår undersökning visar. Det är risk för att revisionisternas definition leder till en viss analytisk oklarhet kring ekobrottslingens demografiska profil. Den blir helt enkelt diffus när det gäller skillnaden i brottsform mellan ekobrott och traditionell brottslighet.

Utifrån ovanstående resonemang kan vi säga att Sutherlands definition ger en mer koncentrerad bild av vem den typiske ekonomiske brottslingen är vilket även bekräftas av ett antal av våra demografiska variabler. Det är individer med högre social ställning vars brott i stor utsträckning är överrepresentativt kopplat till affärsverksamhet i någon form som utför skattebrott och försäkringsbedrägeri. Men det betyder alltså inte att revisionisternas definition därmed helt kan avvisas. Deras definition kan mycket väl fånga upp individer med högre social ställning t ex medelklass (se Weisburd m.fl, 1991) som typiska representanter för ekonomisk brottslighet.

Däremot fångar vår naivistiska definition upp en annan viktig demografisk aspekt hos förövarpopulationen genom mutaren som demografiskt skiljer sig från skattebrottslingar och försäkringsbedragare ifråga om utbildning och inkomstnivå. Mutarens utbildningsnivå ligger överlag på populationens genomsnitt, liksom mutarens religiositet och inkomstnivå är mer allmogeaktig i sin sociodemografi jämfört med skattebrottslingen. Mutaren gör sitt brott oberoende av om han eller hon har en affärsverksamhet eller inte, liksom oberoende av sin professionella ställning. Det betyder att mutaren i princip inte kommer att fångas upp av Sutherlands definition, så

vida inte mutan är explicit kopplad till affärsverksamhet eller professionell ställning. Detta är viktigt eftersom mutaren visar på komplexiteten (i motiv och tillfällesstruktur) bakom ekonomisk brottslighet. Mutaren triggas troligen av delvis andra faktorer än vad skattebrottslingen och försäkringsbedragaren gör. Detta talar för revisionisternas definition.

När det gäller de kontextuella faktorerna så kan man även här betrakta det utifrån två vinklar. Ser man på den sociodemografiska fördelningen aggregerat, så talar det generellt för Sutherlands definition (tabell 3). Det vi finner är att det är en man (signifikant för samtliga länder); mellan 41–46 års ålder, gift (signifikant för fyra länder); företagare (signifikant för fem länder); högre utbildning (signifikant för fem länder) med högre inkomst (signifikant för sex länder) och som är mindre än snittet religiös (signifikant för sex länder). Till detta tillkommer att skattebrottslingen saknar i större utsträckning (icke-signifikant) arbetslösheterfarenhet (sex länder) samt att denne i högre utsträckning (signifikant för ett land) genomgått skilsmässa (samtliga sju länder). Samtliga variabelutfall stödjer Sutherlands definitionsansats och dennes antagande om homogenitet. Skattebrottslingen är en medelålders man med högre social ställning allt som oftast kopplat till någon form av affärsverksamhet, som bidrar till spänningar inom familjen (tabell 4). Detta utfall avvisar inte revisionisternas definition, men den ger ett principiellt stöd för Sutherlands mer koncentrerade bild av vem, i det här fallet, skattebrottslingen är.

Bryter man däremot upp aggregatet och betraktar den sociodemografiska fördelningen för respektive land då visar sig en till viss del betydande variation, vilket talar för revisionisternas mer heterogena bild av den ekonomiske brottslingen. Det kan man dels se i att signifikansnivåerna i ovanställda uppräkningskiftar lite mellan variablerna. Till exempel får inte gift/sambo signifikans i tre länder i referens till att vara ensamstående. Det skall dock inte tas alltför allvarligt eftersom riktningen i denna variabel är densamma för samtliga länder oavsett om der erhåller signifikans eller inte, dvs att vara gift/sambo är i större utsträckning kopplat till att vara skattebrottsling. Ett liknande utfall gäller även högre utbildning. Men i övriga ingående variabler så skiftar det, t ex så är tjänsteman och utbildningsnivå 4 signifikant för Spanien, medan högre inkomstnivå inte är signifikant för Spanien i motsats till de övriga länderna. Detta visar på den sociodemografiska komplexiteten både mellan Spanien och andra länder och inom Spanien (tabell 4). I något avseende har, vi vet dock inte hur, kontexten betydelse för denna variation. I vilket fall som helst ger detta bilden av en sociodemografisk heterogenitet.

Två andra länder som skiljer sig åt i förhållande till övriga länder är Storbritannien och Ungern. Dels har skattebrottsliga briter och ungrare en något högre erfarenhet av arbetslöshet, dels tillhör skattebrottslingar i Storbritannien i något större utsträckning en minoritetsgrupp, vilket gäller i något mindre utsträckning för ungrarna, dels är de skattebrottsliga ungrarnas civilstånd i princip likvärdigt fördelad mellan gifta/samboende och ensamstående. Även för Tyskland finns en viss variation i förhållande till övriga länder när det gäller religiositet, minoritetsställning och arbetslösheterfarenhet där skillnaderna är icke-signifikanta och mycket små mellan värdena. Sam-

mantaget gör detta att vi får en ganska betydande heterogenitet i skattebrottslingens sociodemografiska profil, vilket allvarligt ifrågasätter riktigheten i Sutherlands mer snävt kategoriska definition. Uppenbart är att flertalet skattebrottslingar i Storbritannien och Ungern (och till viss del även Tyskland) kan betecknas vara traditionella brottslingar, sett utifrån deras sociodemografiska profil. Troligt är väl att just skattesystemets utformning triggar individer som kanske ägnar sig åt traditionell brottslighet (med knappa levnadsvillkor) att även ägna sig åt skattebrott i högre utsträckning än vad som är fallet i t ex Österrike, Sverige och Danmark. Denna kategori av förövare kommer under alla omständigheter att fångas upp av revisionisternas definition, inte minst därför att de genom selektionsproblematiken i lagföringen tillhör de minst resursstarka individerna i ett samhälle. Huruvida detta är en förtjänst för agendan inom ekobrottsforskningen är mer tveksamt, eftersom den riskerar att leda oss till en ganska grov bild av vem den ekonomiske brottslingen är.

Konklusion

Revisionisternas definition fångar upp den sociodemografiska komplexiteten bakom ekonomisk brottslighet i betydligt högre utsträckning än Sutherlands definition. Den har sin förtjänst för det första för att komplexiteten klargörs, för det andra för att den sociodemografiska profilens variation beroende av brottsform och kontext påvisas. Det rör sig helt enkelt om olika sociala kategorier som alla utför ekonomisk brottslighet snarare än om enbart en typ av social kategori. Men det finns ett överhängande problem med revisionisternas definition. Deras definition är okänslig för att rättssystemet kan börja kantra över till att straffa traditionella brottslingar som även utför skattebrott i större utsträckning än för närvarande (beroende på skattesystemets utformning, kriminalpolitisk inriktning och resurstilldelning hos rättsväsendet). Det kan i så fall resultera i en övervikt av traditionella brottslingar som ekonomiska brottslingar trots att en stor del av den ekonomiska brottsligheten görs av människor som tillhör andra sociala kategorier än de traditionella brottslingarna. Därigenom riskerar den distinktion som återges även i denna databas med dess naivistiska definition att upphävas, där den sociodemografiska profilen indikerar skilda materiella villkor mellan ekonomiska brottslingar å ena sidan och traditionella brottslingar å andra sidan. Man riskerar med revisionisternas definition att blanda samman äpplen med päron. Det kan vara helt andra faktorer som triggar en småföretagare att begå skattebrott än de som triggar en ensamstående arbetslös vårdnadstagare att göra detsamma.

Referenser

- Alalehto T. (2000) "The Act of Economic Crime: The Logic of Dirty Business and Normative Restrictions in the Swedish Restaurant Industry". *Journal of Scandinavian Studies in Criminology and Crime Prevention*. Vol 1, nr 2:156–177.
- Alalehto, T. och D. Larsson (2008) "Vem är den ekonomiske brottslingen? En Sociodemografisk Profilstudie Av 23 Länder". I: Alalehto, T. och Larsson, D. (red): *Den ljusskygga ekonomin: organiserad och ekonomisk brottslighet*. Umeå universitet. Umeå.
- Alalehto T. och D. Larsson (2011) "Varför ekobrottsforskningen gått i stå och hur vi skall få den att expandera! – ekobrottslingens demografi, riskfaktorer och kriminella karriär". I: Alalehto T och Larsson D (red): *Vinddriven kriminalitet på en vinddriven marknad – ekonomisk och organiserad brottslighet*. Recito förlag. Borås.
- Alalehto, T. och D. Larsson (2011b) "Who Was the White Collar Criminal? White Collar Criminals in Sweden, 1865–1912" I: Shelton E N (ed): *Capitalism in Business, Politics and Society*. Nova Science Publishers.
- Benson, M. L. (2002) *Crime and the Life Course*. Roxbury Publishing Company. Los Angeles.
- Benson, M. L. och E. Moore (1992) "Are White-Collar and Common Offenders the Same? An Empirical and Theoretical Critique of a Recently Proposed General Theory of Crime". *Journal of Crime och Delinquency*. Vol 29, nr 3:251–272.
- Benson, M. L. och E. Walker (1988) "Sentencing the White-Collar Offender". *American Sociological Review*. Vol 53, nr 2: 294–302.
- Benson, M. och S. Simpson (2009) *White Collar Crime: An Opportunity Perspective*. Routledge. New York.
- Clinard, M. och P. Yeager (1980) *Corporate Crime*. The Free Press. New York.
- Cressey, D. R. (1953) *Other People's Money: A Study in the Social Psychology of Embezzlement*, Glencoe, Ill., Free Press.
- Croall, H. (1989) "Who is the White-Collar Criminal?" *British Journal of Criminology*. Vol 29, nr 2: 157–174.
- Daly, K. (1989) "Gender and Varieties of White-Collar Crime". *Criminology*. Vol 27, nr 4:769–794.
- Davies, P. A. (2003) "Is economic crime a man's game?". *Feminist Theory*. Vol 4, nr 3:283–303.
- Edelhertz, H. (1983) "White-Collar and Professional Crime". *American Behavioral Scientist*. Vol 27, nr 1:109–128.
- Esping-Andersen, G. (1990) *Three Worlds of Welfare Capitalism*. Princeton University Press.
- ESS (2004) *ESS2–2004 Documentation report. The ESS Data Archive, Edition 1.0.*: Norwegian Social Science Data Services. www.europeansocialsurvey.com.
- Farrell B. R. och P. Healy (2000) "White Collar Crime: A Profile of the Perpetrator and an Evaluation of the Responsibilities for its Prevention and Detection". *Journal of Forensic Accounting*. Vol 1, nr 1: 17–34.

- Ferrera, M. (1996) "The 'Southern Model' of Welfare in Social Europe". *Journal of European Social Policy*. Vol 6:17–37.
- Forst, B. och W. Rhodes (u å) *Sentencing in Eight United States District Courts 1973–1978. Codebook*. Ann Arbor. University of Michigan.
- Geis, G. (2007) *White-Collar and Corporate Crime*. Pearson Prentice Hall. New Jersey.
- Holtfreter, K. (2005) "Is occupational fraud 'typical' white-collar crime? A comparison of individual and organizational characteristics". *Journal of Criminal Justice*. Vol 33, nr 4: 353–365.
- Karstedt, S. och S. Farrall (2006) "The Moral Economy of Everyday Crime – Markets, Consumers and Citizens". *British Journal of Criminology*. Vol 46, nr 6:1011–1036.
- Korsell, L. E. (2003) *Bokföringsbrott: en studie i selektion*. Kriminologiska institutionen. Stockholms universitet.
- Kinberg, O. och S. H. Reimer (1942) "Förskingringsbrottet i sociologisk och psykopatologisk belysning". *Svensk Juristtidning*: 97–116.
- Lewis, R. V (2002) *White Collar Crime and Offenders: A 20-year Longitudinal Cohort Study*, San Jose, Writers club press.
- Lundström, R. (2011) *Den kalkylerande medborgaren: Bidragsfusk i Svensk välfärdsdebatt 1990–2010*. Sociologiska institutionen, Umeå universitet. Umeå.
- Piquero, N. L. och M. L. Benson (2004) "White-Collar Crime and Criminal Careers". *Journal of Contemporary Criminal Justice*. Vol 20, nr 2:148–165.
- Piquero, N. L. och D. Weisburd (2009) 'Developmental Trajectories of White-Collar Crime'. I: Simpson, S.S. och D. Weisburd (red) *The Criminology of White-Collar Crime*, New York, Springer.
- Ring, J. (2003) "Skattefifflare och tjuvar". *BRÅ-rapport 2003:3*. Stockholm.
- Shapiro, S. (1990) "Collaring the Crime, Not the Criminal: Reconsidering the Concept of White-Collar Crime", *American Sociological Review*. Vol 55, nr 3:346–365.
- Shover, N. (1998) "White-Collar Crime". I: Tonry M (ed): *The Handbook of Crime och Punishment*. Oxford University Press. Oxford.
- Shover, N. och A. Hochstetler (2006) *Choosing White-Collar Crime*. Cambridge University Press. New York.
- Shover, N. och F. T. Cullen (2008) "Studying and Teaching White-Collar Crime: Populist and Patrician Perspectives". *Journal of Criminal Justice Education*. Vol 19, nr 2:155–174.
- SOS (1995) 1982:4 (reprinted 1995) Socioekonomisk indelning: Statistiska Centralbyrån.
- Spencer, J. C. (1965) "White-Collar Crime". I: Grygier T, Jones H och Spencer J C: *Criminology in Transition*. Tavistock Publications. London.
- Sutherland, E. H. (1983) *White Collar Crime*. Holt Rinehart and Winston. New York.
- Sutherland, E. H. (1945) "Is 'White Collar Crime' Crime?" *American Sociological Review*. Vol 10, nr 2:132–139.
- Tappan, P. W. (1947) "Who is the Criminal?" *American Sociological Review*. Vol 13, nr 1:96–102.

- Tausz, K. (2009) "From State Socialism to a Hybrid Welfare State: Hungary". I: Schubert K., Hegelich S., och Bazant U. (red.): *The handbook of European welfare systems*. Routledge. London.
- Terpsta, D., E. Rozell och R. Robinson (1993) "The Influence of Personality and Demographic Variables on Ethical Decisions Related to Insider Trading". *The Journal of Psychology*. Vol 127, nr 4: 375–389.
- Walters, G. D. och M. D. Geyer (2004) "Criminal Thinking and Identity in Male White-Collar Offenders". *Criminal Justice and Behavior*. Vol 31, nr 3: 263–281.
- Weisburd, D., S. Wheeler., E. Warin och N. Bode (1991) *Crimes of the Middle Class: White-Collar Offenders in the Federal Courts*. Yale University Press. New Haven.
- Weisburd, D. och E. Waring (2001) *White-Collar Crime and Criminal Careers*. Cambridge University Press. Cambridge.
- Wheeler, S., D. Weisburd., E. Waring och N. Bode (1988) "White Collar Crimes and Criminals". *American Criminal Law Review*. Vol 25: 331–357.

Författarpresentation

Tage Alalehto är docent i sociologi vid Umeå Universitet. Han forskar framför allt kring ekonomisk brottslighet, med speciell inriktning på sociodemografi och motivbilden bakom ekonomiska brott.

Daniel Larsson är lektor i sociologi verksam vid Sociologiska institutionen, Umeå universitet. Hans forskning rör främst kriminologi, företagande, arbetsmarknad och fattigdom.